

F.A.R.

Folks, Authorities and Radicalism: between polarization and social construction

CONTRACT - BR/175/A4/FAR

SAMENVATTING

Het begrip "radicalisering" wordt momenteel beschouwd als een van de kernpunten van de evolutie van onze samenlevingen. Het concept wordt veel gebruikt door de media en het overheidsbeleid, maar is vrij vaag en staat in nauw verband met andere concepten zoals engagement, politiek activisme, extremisme, terrorisme. Het huidige project wil het gebrek aan originele en empirische gegevens (vooral in België) over deze kwestie aanpakken door een interdisciplinaire agenda te ontwikkelen die verschillende reeksen aspecten op drie verschillende analyseniveaus met elkaar wil verbinden: micro, meso, macro. Om dit te doen, is het project verdeeld in drie werkpakketten.

Het eerste work package richt zich op het overheidsbeleid inzake de-radicalisering en de implementatie ervan. Om dit beleid te onderzoeken, richten we ons op drie specifieke doelstellingen die zijn uiteengezet in drie specifieke rapporten. Het eerste verslag beschrijft de verschillende beleidsinitiatieven van de overheid die gerechtvaardigd zijn door de preventie of de bestraffing van "radicaliseringsprocessen" en onderzoekt de ontvangst van dat beleid door de belanghebbenden. Het belicht twee visies op radicalisering die naast elkaar bestaan; de ene gebaseerd op een veiligheidsbenadering die radicalisering definieert als een gewelddadige vorm van militantisme en actie, de andere gebaseerd op een sociale benadering die radicalisering definieert als het sociale proces van vervreemding en marginalisering. Vervolgens laat de studie zien hoe belangrijk en welke rol lokale overheden spelen in het proces van beleidsuitvoering. Ten slotte brengen de verbanden tussen de LIVC R (Lokale integrale veiligheidscel) en de politie kwesties aan het licht over vertrouwelijkheid en informatie-uitwisseling. De tweede specifieke doelstelling die we nastreven vloeit voort uit de laatste vaststelling. We onderzoeken hoe preventiemedewerkers, sociale actoren en politie op lokaal niveau omgaan met vertrouwelijkheid en informatiedeling. De derde specifieke doelstelling beoogt de impact van het beleid op Belgische moslims te evalueren. We hebben ervoor gekozen om deze doelstelling te operationaliseren door ons te richten op de effecten van vroegtijdige opsporing en melding van gewelddadige radicalisering bij Belgische moslims.

Het tweede work package heeft tot doel na te gaan of we bij de Belgische burgers tekenen van ideologische polarisatie waarnemen, en of deze polarisatie in verband wordt gebracht met de aanvaarding van illegale en gewelddadige acties van radicale politieke groeperingen en met de manier waarop de overheidsinstanties met dergelijke radicale politieke groeperingen omgaan. We voeren twee enquêtes uit. Een eerste peiling gaat uit van de Belgische bevolking en een tweede peiling richt zich specifiek op Belgen die zichzelf als moslim identificeren. Uit de eerste bevraging blijkt dat er bij de Belgische bevolking in het algemeen geen duidelijke steun bestaat voor illegale of gewelddadige acties voor politieke

doeleinden. De tolerantie ten aanzien van dit soort geweld is zeer laag, ongeacht ideologische, filosofische of religieuze overtuigingen. Naast deze hoofdconclusie kunnen drie opmerkingen worden gemaakt. Ten eerste, wat individuele variaties betreft, is de steun voor acties met fysiek geweld (tegen politie of burgers) binnen de nativistische en anti-immigratiebewegingen iets hoger. Ten tweede blijkt uit de enquête dat afwijzing van politiek geweld kan worden verworven door onderwijs en bewustwording van pluralisme van meningen. Ten slotte roept de perceptie van geweld in verband met de door de politie gebruikte opsporingsmethoden vragen op. Een groot aantal burgers lijkt er namelijk voor open te staan dat de politie gewelddadige methoden gebruikt, zoals langdurige hechtenis, het af luisteren van familieleden van verdachten en zelfs verhoormethoden die de fysieke en psychische toestand van verdachten verzwakken. De tweede enquête onderzocht de houding van in België verblijvende moslims ten opzichte van illegale en gewelddadige politieke acties en bevestigde de waarnemingen van de eerste enquête.

Het derde werkpakket onderzoekt op microsociologisch niveau de individuele kenmerken alsook de trajecten en/of de strafrechtelijke episodes van de personen die als 'geradicaliseerd' (in de ruime zin van het woord) zijn geïdentificeerd door de Belgische overheidsinstanties (rechtshandavingsdiensten van de administratie van het strafrechtelijk apparaat, veiligheidsdiensten).

Het doel van dit work package is drieledig. Ten eerste analyseren hoe het Belgische strafrechtsadministratiesysteem (CJAS) omgaat met het fenomeen radicalisering door een analyse uit te voeren van de wetgevende en grijze literatuur met informatie over de belangrijkste databanken die door dit systeem worden gebruikt. Dit resulteert in twee belangrijke vaststellingen: (1) de overheid heeft de wil ontwikkeld om vermoedens van elke vorm van radicalisme in een steeds vroeger stadium op te sporen en te registreren, te beginnen bij het administratief toezicht door de politie of de veiligheids- en inlichtingendiensten; (2) de overheid heeft een trend ingezet van informatie-uitwisseling tussen een groot aantal diensten (politie, justitie, inlichtingendiensten, lokale en socio-preventieve diensten, etc.) die hun acties coördineren volgens een multi-agentschapsmodel. Ten tweede, het beschrijven van individuele trajecten en straf episodes van een steekproef van individuen (n = 19.641) die als radicaal gekarakteriseerd werden door de Belgische overheidsinstanties (federale politie en CUTA) door de ontwikkeling en het gebruik van de eerste geïntegreerde databank over 'radicalisering' die samengesteld werd op basis van verschillende extracties van de belangrijkste CJAS databanken (bv. met betrekking tot vervolging, veroordeling en opsluiting). De eerste resultaten geven aan of de personen uit de steekproef al dan niet voorkomen in verschillende CJAS-gegevensbanken, maar valideren of weerleggen in dit stadium geenszins de hypothese over de verwevenheid van criminaliteit en terreur die in de literatuur is geformuleerd. Verdere analyse om in de eerste plaats hun juiste traject te reconstrueren is noodzakelijk. Een andere analyse die werd uitgevoerd op de personen die in België voor terrorisme werden veroordeeld (n = 489 personen, veroordeeld tussen 2006 en 2020) geeft substantiële informatie over kenmerken, antecedenten en recidive van deze personen. Ten derde, focussen op de discoursen van individuen om de concrete impact van de interactie tussen als radicaal gekarakteriseerde individuen en het Belgische CJAS te vatten. Enerzijds werden interviews afgenomen bij justitieassistenten en leden van het management van lokale justitiehuisen die betrokken zijn bij de begeleiding van verdachten die als terroristisch en/of geradicaliseerd gekarakteriseerd zijn. Uit de resultaten blijkt dat de justitieassistenten zich niet volledig onderwierpen aan de veiligheidsvereisten

die aan deze zaken ten grondslag lagen, hoewel deze zaken hun werk aanzienlijk beïnvloedden (bv. complexisering van de procedurecontrole, nieuwe professionele relatie, ethisch dilemma, werklast). Uit de analyse blijkt onder meer ook dat het beheer van informatie een essentieel onderdeel van hun werk is geworden. Anderzijds zijn interviews afgenomen met personen die zichzelf als radicalen beschouwen of door de overheid als zodanig zijn gekenschetst. In het algemeen komen de bevindingen die uit de analyse van het discours van onze respondenten naar voren komen, in veel opzichten overeen met wat in de gespecialiseerde wetenschappelijke literatuur over de sociale bewegingen wordt gevonden. Ze belichten bovendien verschillende dimensies van hun engagement, de beweegredenen erachter, de praktijken die eruit voortvloeien, en de gevolgen van hun engagement en de sociale reactie.

Trefwoorden: Polarisatie, Radicalisme, Geweld, Veiligheid, Terrorisme